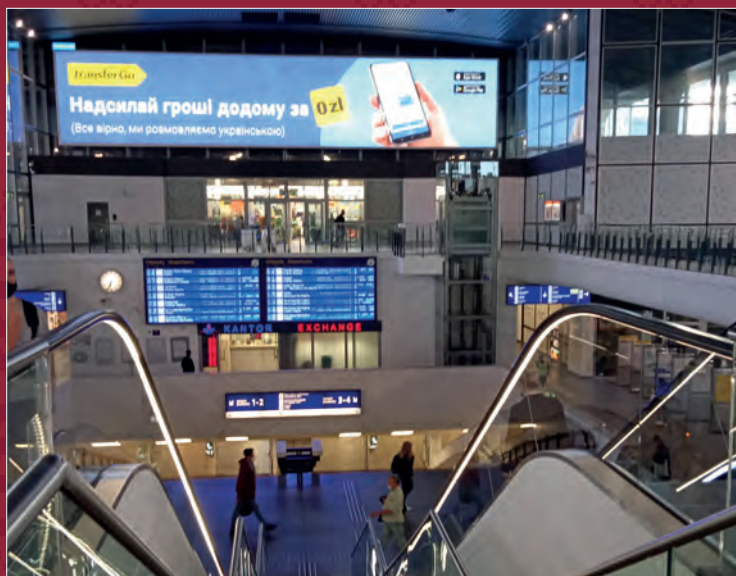

Paweł Levchuk

10

PROGRAM NAUCZANIA JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO JAKO DRUGIEGO JĘZYKA OBCEGO W LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM

Program nauczania
języka ukraińskiego
jako drugiego języka obcego
w liceum ogólnokształcącym

Nowe w Glottodydaktyce

Studia lingwistyczne
i pedagogiczne

nr 10

Redaktor naukowy serii:

Przemysław E. Gębał

Rada naukowa serii:

prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz

dr hab. Krystyna Bleszyńska, prof. SGGW

dr hab. Beata Pitula, prof. PŚ

Paweł Levchuk

Program nauczania
języka ukraińskiego
jako drugiego języka obcego
w liceum ogólnokształcącym

WYDAWNICTWO
KSIĘGARNIA
AKADEMICKA

Kraków 2025

Paweł Levchuk

Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk

 <https://orcid.org/0000-0001-7865-6833>

 p.levchuk@ispan.edu.pl

© Copyright by Paweł Levchuk & Księgarnia Akademicka, 2025

Recenzent

prof. Yaroslav Polishchuk

Opracowanie redakcyjne

Anna Kandzior-Zug

ISBN 978-83-8368-342-3 (druk)

ISBN 978-83-8368-343-0 (PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788383683430>

Na okładce wykorzystano zdjęcie z Dworca Warszawa Centralna
(fot. Paweł Levchuk)

Publikacja dofinansowana przez Ukraińską Fundację Republikańską

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

<https://akademicka.pl>

Nauczycielom z Ukrainy,
którzy potrafili odnaleźć się
w polskiej rzeczywistości edukacyjnej,
dedykuję.

Spis treści

1. Wprowadzenie do programu nauczania języka ukraińskiego jako obcego w liceum ogólnokształcącym	9
1.1. Adresaci programu	11
Podziękowania	11
1.2. Kwalifikacje do nauczania języka ukraińskiego jako obcego	12
2. Wyróżniki programu	15
3. Cele kształcenia według podstawy programowej	17
3.1. Cele kształcenia – wymagania ogólne	17
3.2. Treści nauczania – wymagania szczegółowe	18
4. Wymagania organizacyjne i kadrowe	24
5. Warunki i sposób realizacji	26
6. Modyfikacja programu	30
7. Procedury osiągnięcia celów	32
8. Rozpisanie efektów kształcenia na klasy liceum	35
8.1. Działania językowe w programie nauczania języka ukraińskiego jako obcego	37
9. Katalog tematyczny	39
10. Katalog gramatyczny	42
11. Rozkład materiału	46
12. Ewaluacja nauczania	51
13. Ocenianie	60
14. Aneks	68
15. Podręczniki	74
16. Platformy e-learningowe	75

17. Akty prawne	76
18. Bibliografia	77
19. Streszczenie	79
20. Summary	80

1. Wprowadzenie do programu nauczania języka ukraińskiego jako obcego w liceum ogólnokształcącym

Współczesna edukacja językowa w liceum ogólnokształcącym powinna nie tylko umożliwiać opanowanie konkretnego języka obcego, lecz także wspierać rozwój **kompetencji międzykulturowych, metajęzykowych oraz uczenia się przez całe życie**. Nauczanie języka ukraińskiego jako drugiego lub kolejnego języka obcego w szkole ponadpodstawowej wpisuje się w tę perspektywę i stanowi odpowiedź na rosnącą rolę **kompetencji wielojęzycznych** we współczesnym świecie (por. Council of Europe 2020; KMK 2015).

Program ten ma na celu umożliwienie uczniom osiągnięcia poziomu A2 według *Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego* (Costa i in. 2003), a następnie pogłębienie znajomości języka ukraińskiego do poziomu A2+ lub wyższego, zgodnie z indywidualnymi możliwościami i tempem rozwoju uczniów. Punktem wyjścia do konstruowania programu jest **koncepcja indywidualnej wielojęzyczności** (Beacco et al. 2016), rozumianej jako rozwój kompetencji językowych ucznia w różnych językach – niekoniecznie do tego samego poziomu zaawansowania, lecz w sposób komplementarny i funkcjonalny.

Zgodnie z założeniami **edukacji językowej w Unii Europejskiej** („język ojczysty + dwa języki obce”) oraz dokumentami edukacyjnymi państw członkowskich (por. KMK 2015) nauczanie języka ukraińskiego wspiera **indywidualną i funkcjonalną wielojęzyczność**, która nie tylko zwiększa szanse edukacyjne i zawodowe, lecz także kształtuje postawy otwartości i szacunku wobec innych kultur oraz języków.

Program opiera się na zasadzie **zintegrowanego kształcenia kompetencji komunikacyjnych**, w tym:

- rozumienia ze słuchu i czytania,
- mówienia (interakcji i wypowiedzi monologicznych),
- pisania i przetwarzania językowego (niem. *Sprachmittlung*),
- a także refleksji nad językiem oraz rozwijania kompetencji do samodzielnego uczenia się języków (ang. *learning to learn*, por. Little 2007).

Szczególną wagę przywiązuje się do budowania **strategii uczenia się**, które pozwalają uczniom monitorować postępy, dobierać narzędzia oraz świadomie rozwijać swoje umiejętności komunikacyjne. Uczniowie są również wspierani w **transferze wiedzy językowej** między językami (język ojczysty – języki obce), co zwiększa efektywność nauki i poszerza ich kompetencję wielojęzyczną (Krumm i Plutzar 2008).

Nauka języka ukraińskiego, jako języka pokrewnego językowi polskiemu i należącego do tej samej rodziny języków słowiańskich, umożliwia uczniom nie tylko rozwój kompetencji językowych, lecz także pogłębione zrozumienie mechanizmów systemowych języków. Jednocześnie – z uwagi na jego obecność w przestrzeni społecznej (por. Levchuk 2021; Levchuk 2023; Levchuk 2024) i edukacyjnej – pozwala tworzyć **autentyczne sytuacje komunikacyjne** i budować otwartą wspólnotę uczniowską.

Program został opracowany w perspektywie **spiralnej progresji** i uwzględnia podział materiału na osiem semestrów w czteroletnim cyklu nauczania. Jego struktura umożliwia systematyczne rozwijanie i pogłębianie treści leksykalnych i gramatycznych w korelacji z kompetencjami komunikacyjnymi oraz potrzebami ucznia.

Uczenie się języka ukraińskiego traktowane jest nie tylko jako opanowanie narzędzia komunikacji, lecz także jako **proces poznawczy, społeczny i kulturowy**, który rozwija samoświadomość ucznia i wspiera go jako **uczestnika życia społecznego i kulturalnego w społeczeństwie wielojęzycznym**.

1.1. Adresaci programu

Program skierowany jest do nauczycieli języka ukraińskiego pracujących w liceach ogólnokształcących, posiadających kwalifikacje zgodne z odpowiednim rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki (MEiN). Jego celem jest zapoznanie nauczycieli z materiałem przeznaczonym do nauczania języka ukraińskiego na poziomie ponadpodstawowym dla uczniów rozpoczynających lub kontynuujących naukę. Program ukazuje także sposoby osiągania ogólnych i szczegółowych celów edukacyjnych.

Ponadto oferuje wsparcie w opracowywaniu metod organizacji procesu dydaktycznego, dostosowanych do specyfiki grupy uczniów oraz ich indywidualnych potrzeb i możliwości. Nauczyciele znajdą w nim również praktyczne wskazówki dotyczące stosowania różnorodnych metod i technik nauczania, organizacji pracy na lekcji, monitorowania postępów uczniów, diagnozowania ich osiągnięć oraz rozwijania ich samodzielności i motywacji do dalszego kształcenia.

Program jest również adresowany do uczniów liceum oraz ich rodziców. Zawiera opis ogólnych i szczegółowych celów nauczania języka ukraińskiego, a także przedstawia zakres treści programowych i standardy osiągnięć, co wspiera efektywne uczenie się języka na poziomie szkoły średniej.

Program wspiera także rozwój zawodowy nauczycieli języka ukraińskiego, wskazując możliwości doskonalenia kompetencji językowych oraz pogłębiania wiedzy z zakresu lingwistyki, realioznawstwa i kultury.

Podziękowania

Pragnę wyrazić głęboką wdzięczność Zastępczyni Szefa Kancelarii Prezydenta Ukrainy pani Irynie Vereshchuk za okazane wsparcie dla idei opracowania i publikacji prezentowanego programu nauczania oraz dla

inicjatywy wprowadzenia języka ukraińskiego jako obcego do polskiego systemu edukacji. Bez determinacji i zaangażowania Pani Premier realizacja tego projektu mogłaby napotkać poważne trudności.

Słowa podziękowania kieruję również do pana Wasyla Melnychuka, III Sekretarza Ambasady Ukrainy w Polsce, który z wielkim zaangażowaniem wspierał przedsięwzięcie od strony formalnej.

Składałam serdeczne podziękowanie Ukraińskiej Fundacji Republikańskiej za wsparcie finansowe publikacji tej pracy.

Składałam podziękowania prof. Yaroslavowi Polishchukowi z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu za cenne uwagi i komentarze, które przyczyniły się do udoskonalenia niniejszej pracy. Wyrazy wdzięczności kieruję również do prof. Przemysława Gębala z Uniwersytetu Gdańskiego – redaktora serii wydawniczej, w ramach której ukazuje się publikacja – za życzliwość i wsparcie na każdym etapie jej powstawania. W opracowaniu podziału treści nauczania bardzo ważne były sugestie dr Olesyi Palinskiej z Uniwersytetu w Oldenburgu, za co składałam serdeczne podziękowania.

W trakcie powstawania tej pracy nieustannie towarzyszyły mi słowa wsparcia oraz cenne podpowiedzi. Proszę, aby moje podziękowania za nie zechciały przyjąć: prof. Lesia Demska-Budzuliak z Narodowej Akademii Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, pani Iryna Yaremchuk z Ministerstwa Spraw Zagranicznych Ukrainy, dr Anna Mikulska z Uniwersytetu Paryskiego (Sorbona) oraz mgr Monika Stąpor z Uniwersytetu Metropolitalnego w Oslo.

1.2. Kwalifikacje do nauczania języka ukraińskiego jako obcego

Zgodnie z § 12 Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz.U. 2023, poz. 2102) kwalifikacje do nauczania

języka ukraińskiego jako obcego w klasach VII-VIII szkoły podstawowej oraz w szkołach ponadpodstawowych, z wyjątkiem szkół i oddziałów specjalnych, posiada osoba, która:

1. ukończyła studia pierwszego i drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie prowadzone zgodnie z obowiązującym standardem kształcenia w zakresie języka ukraińskiego, jego nauczania lub lingwistyki stosowanej obejmującej język ukraiński oraz posiada przygotowanie pedagogiczne, lub
2. ukończyła studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie na kierunku niezwiązanym bezpośrednio z nauczaniem języka obcego, lecz:
 - a) legitymuje się świadectwem egzaminu z języka ukraińskiego w stopniu zaawansowanym lub biegłym, określonym w załączniku do rozporządzenia, i posiada przygotowanie pedagogiczne lub
 - b) posiada świadectwo złożenia państwowego nauczycielskiego egzaminu z języka ukraińskiego stopnia II, o którym mowa w załączniku do rozporządzenia, lub
3. ukończyła studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie na kierunku filologia (specjalność język ukraiński), lingwistyka stosowana w zakresie języka ukraińskiego lub nauczanie języków obcych z językiem ukraińskim – zgodnie z przepisami obowiązującymi przed 3 sierpnia 2019 r. – oraz posiada przygotowanie pedagogiczne, lub
4. ukończyła studia pierwszego stopnia przed wejściem w życie rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli:
 - a) na kierunku filologia w specjalności język ukraiński i posiada przygotowanie pedagogiczne lub
 - b) na innym kierunku ze specjalnością język ukraiński lub lingwistyka stosowana z językiem ukraińskim i posiada przygotowanie pedagogiczne, lub

5. ukończyła studia pierwszego stopnia na kierunku innym niż wskazane wyżej przed dniem wejścia w życie ww. rozporządzenia z 2012 r. i:
 - a) posiada świadectwo egzaminu z języka ukraińskiego w stopniu zaawansowanym lub biegłym, zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia, oraz przygotowanie pedagogiczne lub
 - b) posiada świadectwo złożenia państwowego nauczycielskiego egzaminu z języka ukraińskiego stopnia II, lub
6. ukończyła nauczycielskie kolegium języków obcych w specjalności języka ukraińskiego, lub
7. ukończyła studia w kraju, w którym językiem urzędowym jest język ukraiński, i posiada przygotowanie pedagogiczne.

18. Bibliografia

- Beacco J.-C., Byram M., Cavalli M., Coste D., Cuenat M.-E., Goullier F., Panthier J. (2016). *Guide for the Development and Implementation of Curricula for Plurilingual and Intercultural Education*. Strasbourg: Council of Europe.
- CEFR CV (2018). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors*. Strasbourg: Council of Europe.
- Costa D., North B., Shelis J., Trim J. (2003). *Europejski system opisu kształcenia językowego. Uczenie się, nauczanie, ocenianie*. Tłum. W. Martyniuk. Warszawa: Wydawnictwo CODN.
- Council of Europe (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume*. Strasbourg: Council of Europe.
- KMK – Kultusministerkonferenz (2015). *Teil C – Moderne Fremdsprachen. Bildungsstandards für die erste Fremdsprache (Englisch/Französisch) für den Mittleren Schulabschluss*.
- Krumm H.-J., Plutzar V. (2008). *Die Förderung von Mehrsprachigkeit und die Rolle der Erstsprache*. European Commission.
- Levchuk P. (2021). *Ukrainian Language in Polish Public Space*. „Cognitive Studies | Études cognitives” nr 21. <https://doi.org/10.11649/cs.2476>.
- Levchuk P. (2023). *The Ukrainian Language in Polish Public Space after the Russian Aggression against Ukraine in 2022*. „Cognitive Studies | Études cognitives” nr 23. <https://doi.org/10.11649/cs.3053>.
- Levchuk P. (2024). *Wielojęzyczność migrantów wojennych z Ukrainy w Polsce*. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk. <https://doi.org/10.11649/978-83-66369-74-0>.
- Levchuk P. (2025). *Program nauczania języka ukraińskiego jako drugiego języka obcego w szkole podstawowej*. Kraków: Księgarnia Akademicka.

Little D. (2007). *The Common European Framework of Reference for Languages: Perspectives on the Making of Supranational Language Education Policy*. „The Modern Language Journal” vol. 91(4), s. 645-653.

19. Streszczenie

Program nauczania języka ukraińskiego jako drugiego języka obcego w liceum ogólnokształcącym autorstwa Pawła Levchuka stanowi kompleksową propozycję edukacyjną zgodną z Europejskim systemem opisu kształcenia językowego (ESOKJ). Obejmuje on czteroletni cykl nauki, którego celem jest osiągnięcie poziomu A2+ i przygotowanie do dalszego kształcenia. Program kładzie nacisk na rozwój kompetencji wielojęzycznych, mediacyjnych oraz międzykulturowych. Uwzględnia spiralną progresję materiału, zintegrowane podejście do rozwijania wszystkich sprawności językowych (percepcja, produkcja, interakcja, mediacja), a także dostosowanie treści do indywidualnych potrzeb uczniów. W programie zawarto szczegółowe cele kształcenia, katalogi tematyczne i gramatyczne, rozkład materiału oraz procedury osiągania efektów edukacyjnych. Uwzględniono również aspekty organizacyjne, wymagania kadrowe, ewaluację i możliwość elastycznej modyfikacji programu.

Słowa kluczowe: język ukraiński jako obcy, program nauczania, liceum ogólnokształcące, edukacja językowa, kompetencje wielojęzyczne, mediacja językowa, ESOKJ, poziom A2+, dydaktyka języków obcych, międzykulturowość

20. Summary

The Ukrainian as a Second Foreign Language Curriculum for Polish Upper Secondary Schools, authored by Paweł Levchuk, offers a comprehensive educational framework aligned with the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). The four-year curriculum's aim is to reach level A2+ and prepare learners for further language development. The program emphasizes plurilingual, mediation, and intercultural competences, structured through a spiral progression model. It integrates all language activities (reception, production, interaction, mediation) and adapts to learners' individual needs. The document includes detailed educational goals, thematic and grammatical catalogs, a teaching schedule, and procedures for achieving learning outcomes. It also addresses organizational and staffing requirements, assessment strategies, and allows for flexible adaptation to local contexts.

Keywords: Ukrainian as a foreign language, curriculum, upper secondary school, language education, plurilingual competence, language mediation, CEFR, A2+ level, foreign language didactics, intercultural education

Autor programu jest znanym i cenionym specjalistą w zakresie dydaktyki języka ukraińskiego jako obcego, posiada odpowiednie kompetencje i zdolności pozwalające na fachowe ułożenie programu nauczania języka ukraińskiego. Jest to dr Paweł Levchuk, adiunkt w Zakładzie Językoznawstwa Instytutu Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, ba-

dacz wielojęzyczności w środowisku migrantów z Ukrainy. Niedawno dr Levchuk opublikował pionierską rozprawę pt. *Wielojęzyczność migrantów wojennych z Ukrainy w Polsce* (Warszawa 2024), która – jako pierwsza praca z zakresu językoznawstwa – została poświęcona najnowszej fali emigracji spowodowanej agresją Rosji w Ukrainie oraz jej konsekwencjom na gruncie lingwistycznym, ponieważ w mowie uchodźców przeplatają się elementy ukraińskiego, rosyjskiego i świeżo przyswajanej polszczyzny. Paweł Levchuk znany jest także jako inicjator prowadzenia nauki języka ukraińskiego w krakowskich szkołach, organizator i pierwszy koordynator kursów języka ukraińskiego w Instytucie Slawistyki PAN. Dlatego bogate doświadczenie Autora jako animatora języka ukraińskiego w sferze edukacyjnej Polski zasługuje na uznanie i wskazuje, że jest on najbardziej odpowiednią osobą, która mogłaby opracować program nauczania ukraińskiego jako obcego.

Przedłożony do recenzji program autorstwa dr. Pawła Levchuka stanowi nowatorską i kompleksową propozycję dydaktyczną, w pełni zgodną z wymogami współczesnej edukacji językowej, zarówno w wymiarze krajowym, jak i europejskim. Opracowanie to odpowiada na rzeczywiste potrzeby polskiej szkoły ponadpodstawowej, w której język ukraiński staje się ważnym elementem oferty edukacyjnej – jako język obcy o silnym kontekście społecznym, kulturowym i demograficznym. Na szczególne uznanie zasługuje przyjęta przez autora koncepcja programowa, oparta na założeniach indywidualnej i funkcjonalnej wielojęzyczności, zgodnej z rekomendacjami Rady Europy.

Z recenzji prof. Jarosława Polishchuka

WYDAWNICTWO
KSIĘGARNIA
AKADEMICKA

<https://akademicka.pl>

